

24.5.2010

OM / KPO

26. 05. 2010

~~2/66/2007~~

OM 61/43/2010

12/04/2008
KUDINKUEN
KOPIO
SÄHKÖ
29.5.

Oikeusministeriön kriminaalipoliittiselle osastolle

Kirjeenne 30.3.2010
OM 2/66/2007

LAUSUNTO SAKON MUUNTORANGAISTUSJÄRJESTELMÄN KEHITTÄMISESTÄ

Yleiskannanotto

Lainvalmisteluosasto ei kannata työryhmän esitystä palauttaa rangaistusmääräysmenettelyssä määrättyt sakot eräin edellytyksin muuntokelpoiseksi. Perusteet ovat samat, mitä työryhmän mietintöön kirjatuissa eriävissä mielipiteissä on esitetty.

Lainvalmisteluosaston kannan mukaan työryhmän esitys lisäisi todennäköisesti toteutuessaan sakkovankien määrää.

Lainvalmisteluosasto kannattaa mietinnön luovuttamiskirjelmässä esitettyä suositusta kehittää tietojärjestelmiä. Se, että asiakirjat kulkevat sakon muuntoprosessissa edelleen ainoastaan paperimuodossa eri viranomaisten välillä, aiheuttaa oikeusturvaongelmia ja voi johtaa tarpeeseen ylimääräisten muutoksenhakukeinojen käyttöön.

Lisäksi lainvalmisteluosasto esittää seuraavia yksityiskohtaisia huomioita.

Yksityiskohtaisia huomautuksia

Sivu 25

Oikeusvertailun suhteen olisi erittäin hyödyllistä, että Ruotsin kohdalla tuotaisiin esiin ne lainsäädännön ja käytännön syyt, joiden vuoksi sakon muuntorangaistuksia tuomitaan vain joitain vuosittain, vaikka lainsäädäntö sen mahdollistaisikin. Kyseisellä huomiolla voisi olla merkitystä myös suomalaisessa teemaan liittyvässä kriminaalipoliittisessa keskustelussa.

Sivu 28

Keskeisissä ehdotuksissa on lause ”Luvun 6 §:n mukaan rangaistusmääräysmenettelyssä annettua sakkoa ei kuitenkaan voi muuntaa vankeudeksi.” Ko. lause koskee nykyistä lakia ja vaikeuttaa esityksen havainnollisuutta, koska nythän lainsäädäntöä ollaan muuttamassa hieman toiseen suuntaan.

Sivu 29 ja ehdotettu RL 2a luvun 4 §

On erityisen kannatettavaa, että alaikäisten sakkojen muuntamisesta kategorisesti luovutaan. Kyseistä muutosta on pitkään vaadittu ja suositettu oikeuskirjallisuudessa ja sitä voidaan perustella paitsi oikeusmukaisuus myös lastensuojelullisilla argumenteilla. Kyse on tärkeästä periaatteellisesta linjavedosta.

Sivu 30, kolmas kappale

Esityksen keskeisiä ehdotuksia eri prosessilajien suhteen kuvataan jossain määrin epähavainnollisella tavalla (”kiristymistä” ja ”lieventymistä”). Riippuu olennaisesti näkökulmasta, milloin kyse on ”lieventymisestä”: kun rangaistusmääräysmenettelyssä määrättyjä (ei tuomittuja) sakkoja voitaisiin jatkossa jossain määrin muuntaa, ei ole ongelmattonta kuvata tätä ”edellytysten lieventymisenä”.

Sivu 31

Aikaisemman sakon muuntorangaistuksen huomioon ottamista voidaan pitää perusteluna ns. jälkikonkurrenssitilanteissa. Ehdotettu säännös voi kuitenkin olla hankalasti sovellettava. Samaan lopputulokseen voitaisiin päästä soveltamalla ehdotettua rikoslain 2 a luvun 6 §:n 1 momentin 2 kohtaa, etenkin jos tämä huomioitaisiin kyseisen kohdan perusteluissa.

Esitys herättää lisäksi väistämättä kysymyksen, miksei itse sakkorangaistuksen osalta ole vastaava jälkikonkurrenssisäännöstä. Todettakoon, että KKO 2003:8:n mukaan ”aikaisempi ehdoton vankeusrangaistus voitiin ottaa rikoslain 7 luvun 6 §:n nojalla kohtuuden mukaan huomioon myös sakkorangaistusta määrättäessä. (Ään.)” Kyseinen ratkaisukaan ei koske kohtuullistamista rikos → sakkotuomio → ”uusi tuomio vanhasta rikoksesta” –tapahtumainkulkua.

Sivu 34

Esityksen vaikutuksissa todetaan, että ”käytännössä syyttäjän ei tarvitsisi osallistua muuntoprosessiin kuin poikkeuksellisesti”. Esityksen perusteella (esim. s. 34) syyttäjän rooli menettelyssä jää jossain määrin hämäräksi. Syyttäjän ei tarvitsisi osallistua muuntorangaistusistuntoon, mutta vastaisi siitä huolimatta valtion puhevallan käyttämisestä ja esimerkiksi muutoksenhausta. Ottaen huomioon tätä jutturyhmää koskevan tietojärjestelmän puutteet käytännössä viimeksi mainittujen syyttäjien tehtävien toteuttami-

nen menettelyssä voisi olla vähintään epäselvää. Perusteluja voisi siten olla aihetta tarkentaa.

Sivu 40

Esiteltäessä ehdotettua RL 2a luvun 6 §:n uutta 2 kohtaa todetaan seuraavaa: ”muuntorangaistus voitaisiin jättää tuomitsematta sakotetulle tuomitujen muiden lainvoimaisten rikosoikeudellisten seuraamusten vuoksi. Tuomioistuimien voisi jättää sakon muuntamatta jos muuntorangaistus olisi tarkoitukseton suhteessa rangaistuskokonaisuuteen.” Säännös on sinänsä hyvin muotoiltu ja sen kriminaalipoliittinen sanoma on hyväksyttävä. Säännös koskee perustelujen mukaan tilanteita, joissa ”täytäntöön pantavana on pitkä vankeusrangaistus”. Säännös siis käytännössä koskisi etupäässä sellaisia tilanteita, joissa henkilö on jo vankilassa ja hänelle tulee ”vanhoja sakkojuttuja” sakonmuuntomenettelyssä käsittelyyn. Tämä tilanne ei ole käytännössä lainkaan harvinaisen: ehdotetun säännöksen potentiaalisten soveltamistilanteiden määrä saattaa olla melko suuri. Tällöin on odotettavissa tulkintakiistoja siitä, mikä luetaan esitöissä mainituksi ”pitkäksi vankeusrangaistukseksi”. Perusteluja voisi siten olla aihetta tarkentaa.

Sivu 41

Huomio kiinnittyy siihen, mitä 30 §:n yksityiskohtaisten perustelujen kohdalla mainittu ”todistelu” käytännössä tarkoittaa. Millaista todistelua muuntokäsittelyssä otetaan vastaan? Perusteluja voisi olla aihetta tarkentaa.

Sivu 42 ja ehdotettu vankeuslain muutos

Vankeuslain 2 luvun 9 §:n muuttamisen osalta herää kysymys, onko esitystä valmisteltaessa huomioitu lastensuojelun jälkihuolto, joka voi ulottua 21 ikävuoteen saakka (mm. LsL 6 § ja 12 luku). Jälkihuollon sisältöä koskevassa LsL 76 §:ssä viitataan avohuollon tukitoimenpiteitä koskevaan lain 7 lukuun, jonka perusteella käy ilmi, että jälkihuolto voi olla avohuollon tukitoimenpide, mikä puolestaan voi 36 §:n 6 kohdan ja erityisesti 37 §:n 2 momentin nojalla ainakin periaatteessa tarkoittaa laitossijoitusta. Tämän vuoksi voidaan kysyä, olisiko vankeuslaki sittenkin parempi jättää tältä osin ennalleen.

Sivu 42–43 taite

Esityksessä todetaan, että ”Perusteena sakon muuntamiselle olisi ehdotetuissa säännöksissä paitsi se, ettei sakotetulla ole varallisuutta maksaa sakkoaan myös se, että sakotetun rikokset osoittavat piittaamattomuutta lain kielloista ja käskyistä. Näitä edellytyksiä voidaan hallituksen käsityksen mukaan pitää riittävinä perusteina muuntaa sakko vankeudeksi.” Lausumaa olisi syytä muuttaa; ei liene perusteltua perustuslakijaksossa esittää, että varattomuus voisi olla peruste muuntaa sakko vankeudeksi. Esityksessä todetaan sitä paitsi, että ”Ehdotetut säännökset lieventäisivät tätä yhdenvertaisuusongelmaa, koska sakkoa ei enää voitaisi muuntaa pelkästään varattomuuden perusteella”.

Sivu 43, kuudes kappale (alkaa "Voimassaolevassa...")

Kyseinen kappale tulisi kokonaisuudessaan poistaa. Lainvalmisteluosasto kiinnittää tältä osin huomiota esityksen periaatteelliseen ongelmallisuuteen: rangaistusmääräysmenettelyssä voidaan määrätä vain sakkorangaistus. Tästä syystä menettely on summaarinen ja toteutettu tuomioistuimen ulkopuolella. Vaikka muunto tapahtuisi tuomioistuimessa, siinä ei enää tutkita itse tuomion substanssia. Esityksen suhde perustuslakiin ei ole ongelmaton.

Osastopäällikön sijainen,
lainsäädäntöjohtaja

Asko Välimaa

Lainsäädäntöneuvos

Matti Marttunen